

השיעור השבועי

גליון מספר 512

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית"ל הזדים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקוויס רבים מיוחד של מרן רבינו טובדיה יוסף זיע"א

רב אורח: הרב"ג דוד פרץ שליט"א
רבה של פנמה

כתב וערך השיעור:

הרב דביר פרץ שליט"א

ר"ת	יציאה	כניסה
19:58	19:13	18:24
19:55	19:12	18:22
19:57	19:13	18:23
19:57	19:13	18:23

נצבים | כ"ז אלול תשפ"ה

להפצת עלונים באזור מגורין
התקשר: 053-4774733

הלכות ראש השנה - ג

תוקע שנתחדש, או ששומע על ידי מכשיר שמיעה. הגברת זרם בשבת. שו"ת בשמים ראש. פסיק רישיה דלא ניהא ליה בדרבנן. מעלית שבת אוטומטית. תרועה גדולה. קטנים תוקעים בשופר בר"ה להתלמד. מצוה בתקיעה או בשמיעה. תקע בשופר גזול. נתכוין שומע ולא נתכוין משמיע

בשמים ראש

ד. בשו"ת בשמים ראש¹ (סימן קצד) כתב בשם מורו הרא"ה, פעם אחת ביום שבת במסיבת חכמים - אז לא היה חשמל ולמדו לאור הנר - עף ניצוץ אחד, כמו טיל קאסם... ואחד נבהל, נתן אצבעו עליו וכבה, וצווחו עליו: שבת שבת! - הם היו אשכנזים וצעקו: שאבעס!... - ונצטער, ואחד מן החכמים אמר, מה בכך, ניצוצות אין בהם ממש, ואחיכו עליה רבנן, שהרי בגמרא (שבת מג.) אמרו "ניצוצות אין בהם ממש" לגבי ביטול כלי מהיכנו, שמותר לתת כלי תחת הנר לקבל הניצוצות, ולא לגבי איסורי מכבה. והרא"ה נתיישב בדבר, ואמר, דשפיר קאמר אותו חכם, שהרי בין לרבי יהודה ובין לרבי שמעון איסור כיבוי משום עשיית פחמים הוא - תראו במקומות באירופה שיש כמה חודשים שלג כמו שווייץ, שמכנינים הרבה גחלים ומוכרים אותם בחנויות מיוחדות - ואם לא עושה פחמים אסור מדרבנן, אבל ניצוצות שאין בהם ממש כלל לא עובר לא מדאורייתא ולא מדרבנן. וכתבו האחרונים, הפרי מגדים (סי' תקב סק"א) והרב פעלים (ח"ג חאו"ח סי' נג) וגם החזון איש (הלכות שבת סימן נ אות ט), שבהדלקת ניצוץ אין איסור מדאורייתא, אלא מדרבנן.²

פסיק רישיה דלא ניהא ליה בדרבנן

ה. וכשאדם מדבר עם חבריו ומגביר את הזרם במכשיר שמיעה, הוא לא מתכוין להבעיר ניצוצות, אבל ברור שכך יהיה, וזה פסיק רישיה דלא אכפת ליה מהמלאכה דרבנן, ויש לנו ראשונים שמתירים כן, ומהם התוספות (שבת קג. ד"ה לא צריכא) - וכתבו שאין הבדל בזה בין פסיק רישיה דלא ניהא ליה לפסיק רישיה דלא איכפת ליה - מהר"ם מרוטנבורג (הובא בתוס' כתובות ו. ויומא לה.), הרשב"א (שבת מג. כתובות ו.), וכן מגדולי האחרונים, רבי יצחק אלחנן - שהיה גדול הדור לפני כמאה וחמישים שנה - בשו"ת באר יצחק (חאו"ח סי' טו ענף ה.), רבי יוסף שאול נתנזון בשואל ומשיב (קמא ח"א סי' רי.), בית מאיר (סי' שכא סי' ד), בתי כהונה (סי' יח דף פג סע"ג), תורת שבת (סי' שיד סק"ג, וסי' שכו סק"ק ד), דברי מלכאל (ח"ב חיו"ד סי' מב אות לא), המהרש"ם (ח"ה ס"ס מת) - לפני כתשעים שנה - שו"ת מהר"ם בריסק (ח"א סי' נט). גם הגאון החזון איש (סימן נ אות ה), כתב, פסיק רישיה דלא איכפת ליה מותר. אבל הקשו סתירה שבספרו לעיל (סימן נ אות

תוקע שלא שומע טוב

א. גולת הכותרת של ראש השנה זה השופר, שעל שמו נקרא יום זה - "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א), וזה הדבר היחיד שהוא מדאורייתא בראש השנה. נשאלנו באחרונה מקהילה אחת, בדבר יהודי מבוגר שתקע להם שנים רבות, אבל לעת זקנה כבדו אזוניו, ולא שומע טוב, ואם מדברים איתו בקול רם אולי שומע, האם יכול להיות תוקע? מצד אחד יש מצוה בשמיעה, ואם הוא לא שומע הוא לא בר חיובא, ואם כן לא יכול להוציא את הרבים ידי חובתם. ומצד שני הוא טוען, אני כבר ותיק אצלכם ואין תזרקו אותי בזקנותי, ואם צועקים אלי אני שומע. מה לעשות במקרה כזה.

מכשיר שמיעה

ב. מרן זצ"ל בשנותיו האחרונות לא כל כך היה שומע טוב, ואמנם עד הרגע האחרון שלו היה צלול בדעתו, בגיל מבוגר, מדהים! אבל היה קשה לו לשמוע. הביאו לו רופא גדול, ושם לו מכשיר שמיעה, ושמע מצויין, ובשבת הוציא את המכשיר, וכשנשאל שהרי כתב (יבי"א ח"א חאו"ח סי' יט. ח"ז חאו"ח סי' לח אות ג. יחזק דעת ח"ב סי' מט, ח"ה סי' כח. לית חן אות ל. הל"ע ח"ג עמ' קצד. חזו"ע שבת ח"ג עמ' פב, וח"ה עמ' שסב) להתיר, אמר: נכון, אני פוסק שמותר, אבל אני רוצה להחמיר על עצמי.

הגברת זרם

ג. באמת יש להקת פוסקים להתיר, כי הבעיה היא שכאשר מישוה מדבר, הוא מגביר את הזרם, ויש תנודות במכשיר, וזה פסיק רישיה - ברור שמגביר כוח זרם חלש, ועל איזו מלאכה עובר? הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך במנחת שלמה (סי' ט"ב) כתב כמה תשובות בנושאים הללו, כידוע שהיה מומחה גדול בחשמל, ומי שיקרא את התשובות שלו יראה שמחפש לאסור, כי זו פרצה חמורה בחומת השבת. ורצה לומר שאולי יש בזה איסור נולד, שבזמנו בכל הגברת זרם היו נדלקים ניצוצות של אש, וכמו שמחברים מוה"ק לשקע, שאם יש חושך רואים ניצוצות. ומאידך זה איסור שלא כתוב בגמרא או בפוסקים, וזה סך הכל ניצוץ פורח באויר. הרב אוירבך מפלפל בזה, ומסקנתו שפעולת הגברת הזרם אסורה מדרבנן.

לו מאוד שיצאו נגד ונגד הספר. יש שם תשובות מוזרות שכנראה כתב בהשפעת המשכילים.

² הרב אוירבך דן לגבי טרנזיסטור עם מנורה אדומה. היום עושים מנורות לד, שיתכן לומר שהן מדרבנן, ובהן אנוחנו לא יכולים להכריע. ולגבי פלורסנט, כתב באנציקלופדיה תלמודית ערך חשכול (עמ' תשכג) בשם הגרש"ז אוירבך, שהמדליק בשבת עובר איסור דאורייתא. ודן לגבי שעון נייד שמצלצל ומפריע לו, כגון שנמצא באמצע תפלת עמידה, ואם יכבה יאמרו לו 'שאבעס'... אבל כשהוא לבד, יש מקום לומר שאין בזה איסור, כי בבטריה כל כך קטנה לא יוצא ניצוץ. ולא אמרנו הלכה למעשה, אלא רק את הנידון של הפוסקים.

¹ תשובות שהוציא רבי שאול ברלין הבן של הרב צבי הירש ברלין, היה תלמיד חכם, נהיה מקורב למשכילים וכנראה השפיעו עליו, ואמר שמצא תשובות של הרא"ש בבזים שבביתו, ואז הוציא לאור שו"ת "בשמים ראש", ולמטה כתב הערות משלו. ורבי דודו יצאו נגדו, החתם סופר, הנודע ביהודה ועוד, וכתב עליו החתם סופר (או"ח סי' קנה חיו"ד סי' שכו אות ג) שאין זה כתבי הרא"ש אלא כובי הראש, כי יש שם כמה תשובות משונות. ביביע אומר (ח"ב חיו"ד סי' כד) הרב הביא את הסיפור וכתב (באות ו) שצריך לדון בכל תשובה לגופה. כשיצאו נגדו הוצרך לברוח מברלין לאחיו שהיה רב קהילה באיזה מקום באירופה, ולבסוף נפטר רווק, וכאב

לתגובות וכן לקבלת הגיליון במייל: d95872@gmail.com

השיעור מוקדש לעילוי נשמת שמעון פרץ בן שמונה ז"ל - זלכ"ע י"ז אלול תשפ"ה - ת.ג.ב.ה.

(ה) כתב שיש להקל רק לעניין שבות קל כמו מיעוט ענבי הדס. וצריך עיון בדעתו. על כל פנים כל הגדולים הנ"ל ראשונים ואחרונים סברו שפסיק רישיה דלא ניחא ליה בדרבנן מותר, וכך המסקנא.

בונה ומותר

מעשה רב

מרן זצ"ל החמיר לעצמו

שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתם. וזה מדובר כשנולד חרש, ואז אינו שומע דיבור וגם נהיה אילם, הא בהא תליא, וגם נהיה קצת שוטה (ג'טין ע"א). היום יש מקומות מיוחדים שמטפלים בחרשים מלידה יפה מאוד והם כמעט פקחים לכל דבר, ובשו"ת יחוה דעת ח"ב (ס"ו) כתב תשובה על כך, שמן הדין מצטרפים למנזן. אבל חרש שנולד בריא ושומע טוב, אלא שהיתה איזו הפגזה מאירן, ונפל טיל לידו, "ואשמע אחרי קול רעש גדול" ונתחרש, כמו שקרה לכמה חיילים שנמצאים בחזית, אבל הוא מדבר, בפשטות אינו מחוייב בתקיעת שופר או מקרא מגילה, כי סוף סוף לא שומע, והמצוה היא "לשמע קול שופר", וגם במגילה אינו חשוב כל כך בר חיובא (עין חזו"ע פורים עמ' נה, ו"לקו"י פורים עמ' תנו), וכן לא יוציא ידי חובה את הרבים.

פיקח שנתחרש בשופר

יג. בערוך השלחן (ס' תקפ"ט סק"ו) כתב שפיקח שנתחרש יתקע בעצמו, וירוויח למי שאומר שהמצוה בתקיעה, ורק לא יברך, שספק ברכות להקל. ובהאגאון רבי צבי פסח פראנק בשו"ת הר צבי (בסוף חא"ח בקונטרס מילי דברכות ס"א א) והעיר עליו שחרש אינו בר חיובא לשמוע קול שופר, ולכן אין לו לתקוע בעצמו, וכמו אדם שכבר יצא ידי חובה וסתם תוקע, ואומר לקהל: תראו איך אני עושה תרועה גדולה יותר ארוכה מהש"ץ... שכתב הרמ"א (ס' תקצו) שעובר על שבות בהשמעת קול.⁷ והביא את הגר"א שהוכיח מדברי התוס' בחולין (דף:), שיש איסור שבות בראש השנה בתקיעת שופר שלא במקום מצוה. וכן כתב בפשיטות המנחת חינוך (ס"ס תה), שהמדבר ואינו שומע שחייב בכל המצוות שבתורה, מכל מקום פטור משופר ואינו מוציא אחרים, כיון שאינו שומע, ושופר בשמיעה נמי תליא מילתא. בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב ס"י קג) הביא את דברי הרב פראנק ופלפל בדבריו, ודן במי שיש לו מכונית שמיעה שחוזר להיות בר חיובא.

שומע במכשיר שמיעה

יד. בכל אופן, הזקן שרוצה להמשיך להיות תוקע, צריך להסביר לו שאם הוא לא שומע אין לו אפשרות להוציא את כולם, כי אינו מחוייב בדבר, ואף שהוא פיקח וחייב בכל המצוות, אבל בשופר המצוה בשמיעה, וכיון שכך הוא פטור ממצוה זו. ואם הוא כבד שמיעה ושומע על ידי מכשיר שמיעה, לא יפטר אותו ויצערו אותו, אלא הוא נקרא בר חיובא ויכול להוציא את האחרים ידי חובה.⁸ והרי זה דומה למשקפיים, שיש אחד שלא יכול לראות בלעדיו, כגון שהוא כבד ראייה, או מזקנה, או מסיבות אחרות, וכי לא יכול לעלות לספר תורה או לקרוא מגילה? הוא בר חיובא. וכן כתב מהר"ם בן חביב - היה מגדולי הדור לפני כ-350 שנה - בשו"ת קול גדול (ס"ט ג), שמותר לקרוא בספר תורה על ידי משקפיים, שראיה בעששית נחשבת ראייה, ושכן המנהג. וכן פסק בשו"ת הלכות קטנות (ס' צט, נולד לפני 404 שנה) לרבי יעקב חאגיז. גם בשו"ת שבות יעקב (ס' קכו, לפני כ-350 שנה) כתב, שאפילו זקן שאינו רואה כלל בלי המשקפיים, יכול להוציא הרבים בקריאת התורה ע"י

⁷ לפני ארבעים שנה היה מישהו בבית כנסת של מרן זצ"ל שעשה תרועה גדולה כמעט דקה והרב אמר לו באמצע, די, עין הרע, עין הרע!... ואפילו שכבר יצאנו ידי חובה, מנהגנו לעשות תרועה גדולה, והאשכנזים עושים תקיעה גדולה. היה ראש ישיבה אחד תלמיד חכם גדול מירושלים, שבראש השנה אחרי התפלה ביקשו ממנו הבחורים שיעשה שברים של רש"י, ותרועה של התימנים, כי רוצים לצאת ידי חובה לכל הדעות, ובחור ספרדי אחד אמר לו שיעשה תרועה גדולה, הסתכל עליו הרב ואמר לו, על תרועה גדולה לא שמענו, רק על תקיעה גדולה... צחק עליו, והחברים צחקו, והוא שתק. בו ביום הוא עלה אלי לבית ואמר לי, הרב, צחקו עלי, איפה כתוב שעושים תרועה גדולה? אמרתי לו, בשלחן ערוך (ס' תקצו): לאחר התפלה מריעים תרועה גדולה בלתי תקיעה. ובי"ה רץ שמח וטוב לב ליישיבה, שימחתי אותו בראש השנה - צריך לשמוח, זה יום טוב - והלך לראש הישיבה ואמר לו, הנה, השלחן ערוך כתב במפורש... והוא אמר לא שמענו, כי האשכנזים לא רגילים בזה.

⁸ אבל לקטנים נותנים בידים לכתחילה לתקוע בשופר בראש השנה, ואפילו הגיעו לגיל חינוך, עד גיל 13, כדי לחנך את הדור הבא של התוקעים (הרמ"א שם). אנהנו הבנים של מרן, כשהיינו חוזרים מבית כנסת "בורוכוב" לבית ברחוב אלקנה, הרב היה מביא לנו להחזיק את השופר, וכל הדרך היינו מתאמנים, בדיעת הרב, וההיתר הוא על מנת להרגיל את הקטנים לתקוע.

משקפיים. בשו"ת פאת שדך (ר"ס לה), נסתפק אם דיבור על ידי שיניים תותבות נחשב דיבור, כי בלעדיהם לא היה מדבר כראוי, היה בולע מילים וכדומה, והרי הוא מדבר על ידי כלים, אך מרן (ו"לקו"י ס' קמא הע' לו) השיג על זה, שפשוט שרשאי להוציא את הרבים ידי חובת קידוש והבדלה, ואין הבדל בין זה שסוף סוף מדבר, לבתי עיניים - משקפיים - שסוף סוף רואה, או למכשיר שמיעה שסוף סוף שומע. ולכן להלכה זקן שיש לו מכשיר שמיעה מוציא את הרבים בתקיעות. אמנם בספר תשובות והנהגות (ח"ד ס' מד) כתב שלא להעלות קורא בתורה לארבע פרשיות מי ששומע על ידי מכשיר שמיעה. אבל במחילה מכבודו הוא לא צודק - כותב סברות ושמועות בלא סמך מגדולי הדורות - וגם המנהג לא כמוהו, וחרש השומע ע"י מכונה נקרא בר חיובא, ורק צריך לדאוג שיהיה לו מכשיר בעת התקיעות. ובפרט אם נאמר שמצוה בתקיעה, שיוצא ידי חובה.

מצוה בתקיעה או בשמיעה

טו. באמת זו מחלוקת גדולה בראשונים האם המצוה בתקיעה או בשמיעה, ובנוסח הברכה אנוחנו מברכים "לשמע קול שופר", ואם כן מה יש עוד לדון? אבל כתב רבינו זרחיה הלוי בעל המאור (ראש השנה י"ב ע"ב מדפי הר"ף), שבזמן הגמרא לא היו מברכים על השופר, כי היו תוקעים רק תקיעות של מעומד, ואלה עיקר התקיעות שיוצאים מדאורייתא, והרי אי אפשר לברך באמצע הלחש, ולכן לא היו מברכים כלל. אבל הרמב"ן (שם) חולק עליו וסובר, שגם בזמן הגמרא בירכו על השופר באמצע הלחש, וכמו בברכת כהנים, שאם מתפללים עשרה בלחש ללא חזרה, כשמגיעים לברכת כהנים, הכהנים מפסיקים ועושים נשיאת כפיים ומברכים באמצע הלחש (ראה קול סיני אדר א' תשכ"ב עמ' 48), וכן כהן שנמצא באמצע הלחש ואין כהנים אחרים, שמברך "אשר קידשנו בקדושתו של אהרן" וכו', כך בשופר מברכים. ולפי דבריו ניתן ללמוד מנוסח הברכה.

דעת הרמב"ם

טז. כתב הרמב"ם (פ"א מהלכות שופר ה"א): מצות עשה של תורה לשמוע תרועת השופר בראש השנה. דקדק בלשונו לכתוב "לשמע" תרועת שופר, כי לשיטתו אין המצוה בתקיעה זולתי השמיעה. הרמב"ם בשו"ת פאר הדור (ס' נא) כתב שמצות השופר אינה התקיעה אלא השמיעה, שהרי התוקע שיסתם אוזניו בתכלית הסתימות ויתקע, לא יצא ידי חובה, כי אין המצוה בתקיעה אלא בשמיעה. ודימה את התקיעה לבניית סוכה, ואת השמיעה ליישיבה בסוכה. הגע עצמך, אדם שטרם ובנה סוכה - לא ברשות הרבים במדרכה, במקום שאנשים הולכים ובאים, כי אז צריכים לרדת לכביש וזה סכנת נפשות, בפרט לילדים קטנים, אלא בנה סוכה במקום מותר - ובערב החג התעלף, ולקחו אותו לבית חולים, ובאסרו חג הבריא וחזר, או שהלך לבית עולמו... האם קיים מצות סוכה? הוא טרח ובנה סוכה יפה, ומהודרת לכל הדעות, אפילו לא מעמיד דמעמיד, כחומרת החזון איש (סימן קמא אות ב)...⁹ אבל לא הספיק לשבת בסוכה, לא קיים מצות ישיבה בסוכה,¹⁰ אלא

⁹ יש ילדים שעושים חיסון, וצריך לעשות כהוראת הרופאים, שנאמר (שמות כא, יט) "ורפא ירפא", מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות (ברכות ס. וב"ק פה), וקורה אחד למיליון שפוגע באוזניים, ואם השתילו להם שתל בתוך הראש לצד האוזן, ובמשך היום מצמידים מכשיר קטן ליד האוזן על ידי מגנט, ולפני השינה מוציאים מכשיר זה ומטעינים אותו בלילה, האם מותר לחבר את המכשיר לאוזן בשבת? היו כמה רבנים שאסרו, ולפי כחוש שנים פנו אלינו מארגון "שמע קולנו" ושאלו על כך, וכתבתי להם תשובה להתיר להוריד בלילה ולחבר ביום עם המגנט, בפרט שיש צער גדול לילד בן 11 שלא ישמע מה שמדברים איתו, למרות שיכול להבין בצירוף שקורא את השפתיים, כי כשנפגם חוש אחד, חוש אחר נהיה יותר חזק, ובדרך כלל הם פקחים מאוד, ויש להם צער מכך. לכן כתבנו להתיר, וכן הובא בילקוט יוסף על ימים נוראים (עמ' ת), שם הסתעפנו לדין זה.

¹⁰ הרב אלישיב שהיה נוהג הרבה כשיטת החזון איש, חלק עליו בדיון מעמיד דמעמיד, ואטו למרן זצ"ל אסור לחלוק?...! תראו בילקוט יוסף (סוכה עמ' רכו) באריכות שהסברנו את המחלוקת הזו.

¹¹ הרא"ש (סוכה פ"ד ס"ב, פסחים פ"א ס"י, ובשו"ת כללי ד' ס"א ג) כתב, שלא מברכים שהחיינו בשעת בניית הסוכה, כי סומכים על ברכת שהחיינו שמברכים בקידוש. כלומר שבלי זה לכאורה היינו צריכים לברך שהחיינו על עשיית הסוכה, מיד במוצאי כיפור שבונה סוכה ומודה לקב"ה שהוא חי וקיים... היה צריך לברך שהחיינו, אבל פוטר בקידוש.

רק הכשר מצוה שהוא בניית הסוכה, ומקבל סוכה על הטרחה, אבל בעצם המצוה לא יצא ידי חובה.¹² והרמב"ם מדמה את תקיעות השופר לבניית סוכה, ואת שמיעת השופר לשיבה בסוכה. רואים שהשמיעה היא עיקר המצוה. וכן כתבו הרמב"ן (פסחים ז.) והרא"ש (פ"ד דראש השנה ס"ס י.).

התוקע לתוך בור ודות

יז. גם הטור (ס" תקפה) כתב שהמצוה "לשמוע" קול שופר, והביא ראייה לכך ממה שאמרו במשנה (ראש השנה כז:), התוקע לתוך בור ודות, אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הברה שמע לא יצא. כגון אדם שתקע לתוך מקלט ריק, ושמע רק הד חוזר של קול השופר, לא יצא ידי חובה, אבל אם שמע קול השופר ממש יצא, רואים שהמצוה בשמיעה.

שופר גזול

יח. כתב הרמב"ם (פ"א מהל' שופר ה"ג), מי שגזל שופר ותקע בו,¹³ יצא ידי חובה, שאין בקול דין גזל. כי הקול אינו דבר ממשי. והשיג הראב"ד: אמר אברהם, ואפילו יהיה בקול דין גזל, מה בכך, רחמנא אמר "יום תרועה יהיה לכם" מכל מקום, ובירושלמי (סוכה פ"ג ה"א) מבואר שזה אחד הטעמים שיוצא בשופר גזול, ואין זה דומה לארבעת המינים שנאמר בהם ולקחתם "לכם" - משלכם¹⁴ (סוכה כז: מ"א), כי כאן תיבת "לכם" חוזרת על "יום" ולא על "תרועה" לבד. ואם הראב"ד לא חלק על הרמב"ם בדין, בשביל מה חלק?¹⁵ אלא הראב"ד סבר שהמצוה בתקיעה, והרמב"ם לטעמיה אזיל שהמצוה בשמיעה, ולכן נימק שאין בקול דין גזל. ובירושלמי שם יש שני תירוצים, וכנראה חולקים בחקירה זו, ואולי הרמב"ם הבין שהבבלי חולק על הירושלמי שהזכיר הראב"ד. והאחרונים דנים בשופר גזול מצד מצוה הבאה בעבירה, אבל גזל אין בזה.¹⁶

נוסח הברכה

יט. והנה לדעת רב יהודאי גאון (הובא במחזור ויטרי עמ' שפח) מברכים "לתקוע בשופר", וכן דעת רבינו תם (הובא ברא"ש פ"ד ד"ה ס"י) - ויש גורסים רבינו חננאל - וכ"כ הסמ"ג (ריש הלכות שופר), כי לשיטתם המצוה בתקיעה. ואולם רוב הראשונים ובראשם הרמב"ם (פ"ג מהלכות שופר ה"י) והרא"ש (פ"ד דראש השנה ס"ס י.)

והטור (ס" תקפה, ותקצ"ב), כתבו שנוסח הברכה הוא "לשמוע קול שופר", וכן פסק מרן השלחן ערוך (ס"י תקפה ס"ב), וניתן ללמוד מנוסח הברכה

שהמצוה בשמיעה. ולפי האומרים שהמצוה בתקיעה, מהדין צריך כל אחד להביא שופר אתו בכיס ולתקוע... וכולם יוצאים ידי חובה מדין שומע כעונה. וזה חידוש, כי בדיבור כמו קידוש והבדלה, זכור ומגילה, מובן שהשומע נחשב כמו העונה, אבל כשמענע את שפתיו ולשונו ותוקע בשופר, זה חידוש. ולהלכה המצוה בשמיעה.

גם בתקיעה וגם בשמיעה

כ. מרן זצ"ל הוכיח שהמצוה גם בשמיעה וגם בתקיעה, ומי שמזהיר את הציבור לכיון, שיאמר להם שהמצוה בשמיעה, ויכונו שאם המצוה בתקיעה יוצאים מדין שומע כעונה. והביא ראייה מדברי הרמב"ם (פ"ב מהל' שופר ה"ד) שכתב: נתכוון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוון התוקע להוציא או שנתכוון התוקע להוציא ולא נתכוון השומע לצאת - כגון שעמד בחלון ושמע - לא יצא ידי חובתו, עד שיתכוין שומע ומשמיע. וכן פסק בשלחן ערוך (סימן תקפט ס"ח). ואם נאמר שהמצוה בשמיעה, מה בכך שלא כיוון, העיקר ששמע קול שופר. אלא ודאי שהמצוה גם בתקיעה, ולכן צריך כוונת שומע ומשמיע.

הכשר הכרחי

כא. אמנם החזון איש (ס"י כט אות ד) כתב שאין להביא ראייה מדין זה, כי כל עוד אין כוונת שומע ומשמיע, שבבילו אין זה תקיעות של מצוה, אלא של רשות, כמו של הכתרה שמכתירים מלך או רב, ולכבודו תוקעים בשופר, ורק אם שניהם מתכוונים נקרא תקיעות של מצוה ויוצאים ידי חובה. וזה חידוש גדול לומר שבבבילו הן תקיעות רשות ובבביל הציבור הן תקיעות של מצוה. רק החזון איש יכול לחדש חידוש כזה. אולם לפי דברי מרן זצ"ל, ודבריו מסתברים, המצוה בשמיעה, וגם בתקיעה, כי אי אפשר לשמיעה בלי התקיעה, והיא הכשר הכרחי, יותר מבדיקת חמץ למשל, שאם לפני פסח אדם לא אכל חפץ שבוע שלם, ואין לו ילדים קטנים, הוא יודע שאין חמץ, ואפילו הכי תיקנו לו לבדוק, אבל כאן אי אפשר להגיע לתכלית המצוה שהיא השמיעה בלי מעשה התקיעה, ובכחאי גוונא המצוה גם בשמיעה וגם בתקיעה. לכן הראיה של הרב חזקה. ומי שרוצה להראות שיוודע ללמוד, כשדופק לפני התקיעות יאמר: רבותי, לשים לב לשהיה דברים, ואחד מהם לכיון שהמצוה גם בשמיעה וגם בתקיעה, תכונו על התוקע והוא יכוין עליכם, ובה יוצאים ידי חובה.

הספר שמלווה אתכם במעגל השנה עם פסקי מרן

בספר מסודרים כל ההלכות הנצרכות לשנת תשפ"ו הבעל"ט לפי חודשי השנה. הפסקים מקובצים מתוך ספרי "ילקוט יוסף" ונערכו בספר עפ"י בקשתו והדרכתו האישית של מרן הראש"ל רבנו יצחק יוסף שליט"א

לפרטים ורכישה:
055.6776366
L0527653308@gmail.com
 מחיר מסובסד [נרדפה מהמ"ל]

ניתן להשיג בחנויות המובחרות

בע"ה תתקיים מכירה לאחר השיעור השבועי בביה"כ הידדים

חזר בו (בחו"ע סוכות עמ' שלח), וכתב שאין זה מוכרח בדעת הרמב"ם, וכדברי להקת אחרונים שבכל מקום הוא מדרבנן, ואם כן זה ביטול תורה לנסוע לשם בפסקים, ובינתיים ישב וילמד עוד דף גמרא, ויכתוב עוד תשובה בהלכה, שהרי מותר לכתוב תשובה בהלכה בחול המועד. ומי שהולך לכותל בחול המועד, ואומר, זה דאורייתא, תתן לי את הלולב שלך במתנה, תקנה לי אותו. מרן היה צוחק על זה, כי גם אם המצוה דאורייתא הדין שצריך שיהיה משלכם הוא רק ביום הראשון.

¹⁵ כתב בספר שלשלת הקבלה (ירושלים תשכ"ב עמ' צו) שהראב"ד לא השיגו כאהוב ומבקש דעתו, אלא כאויב. כלומר שחלק בתקיפות, "לא היה ולא נברא", "לא טעם ולא ריח", "אין בזה נחת רוח"... ויכולים לטעות שהראב"ד היה נגד הרמב"ם, אבל הוא ידע שממשה עד משה לא קם כמשה, ואם היה כותב בעדינות אף אחד לא היה סופר אותו, מי אתה בכלל שתחלוק על רבינו הרמב"ם שפשוטו הוראותיו?! לכן היה צריך לזעזע את האנשים ואז יתעניינו בטענותיו...

¹⁶ סאה עבירות מי מקטרג בראש? גזל (מדרש רבה ויקרא לג, א). עומדים בראש השנה ורוצים להיכתב בספר החיים והשלום, וביום כיפור בשעת הנעילה רוצים להיחתם, ואדם צריך להיזהר שלא יהיה בידו עוון גזל, כגון שדן לעצמו, ומה דעביד איניש דינא לנפשיה (ב"ק כז:), זהו בתלמיד חכם שיוודע הלכה ויכול לפסוק, אבל צריך שיהיה גברא רבה, ולא כל אחד, אלא יתייעץ, ילך לבית דין וישאל, וכי אתה לא מפחד? גזל מקטרג בראש! אחר כך שואלים למה נגזר כך ולמה נהיה לו כן...

¹² וכמו בדיקת חמץ שהיא הכשר מצוה, ולמה עליה מברכים "אשר קדשנו במצותנו וציונו על ביעור חמץ", והרי אדם שפותח תאנים לבדקן מתולעים - תאנים יבשות מצוי בהן הרבה תולעים, ותאנים חדשות פותח אותן ובודק בעיניים של שבת שאין תולעים ומותר - לא מברך על הבדיקה. אלא שהבדיקה היא לצורך הביעור, ובשונה משאר דברים תיקנו חכמים לבדוק, ולכן מברכים על מצות חכמים, ומכל מקום גם היא הכשר מצוה, לרש"י (פסחים ב.) שלא יעבור על בל יראה ובל ימצא, ולתוס' (שם ד"ה אור) גזירה שמא יאכל.

¹³ כגון שסמכו עליו הציבור שאם הוא בא לתקוע, יקנה שופר טוב, בשמונה מאות או אלף ₪, ולא בחמישים שקל של ילדים קטנים... וגם כן יזהר שלא לשטוף אותו במים ויהרוס אותו. מרן היה מזהיר אותנו על כך. יש ששמים עראק, אבל עדיף לנקות עם נוצה. ומשום מה שכח להביא את השופר, ומצא באחת המגירות שופר של מישהו אחר, גזל את השופר ותקע בו.

¹⁴ ורק ביום הראשון צריך משלכם, ולא כל השבוע. יש מקפידים ללכת לכותל בכל יום ולנענע שם את הלולב. אחר שנכבש הכותל היתה התלהבות גדולה מאוד, ומרן היה נוסע אחרי התפלה לנענע לולב בכותל, כי שם בודאי זו ירושלים, ויש אומרים בדעת הרמב"ם (בפירוש המשניות פ"ג דסוכה) שבירושלים העתיקה בכל חול המועד מקיים מצוה מדאורייתא, "ושמחתם לפני ה' אלוקים שבעת ימים" (ויקרא כג, מ), וזה בעיר העתיקה, לא היה אז שכונת הבוכרים... אבל בשנים האחרונות מרן